

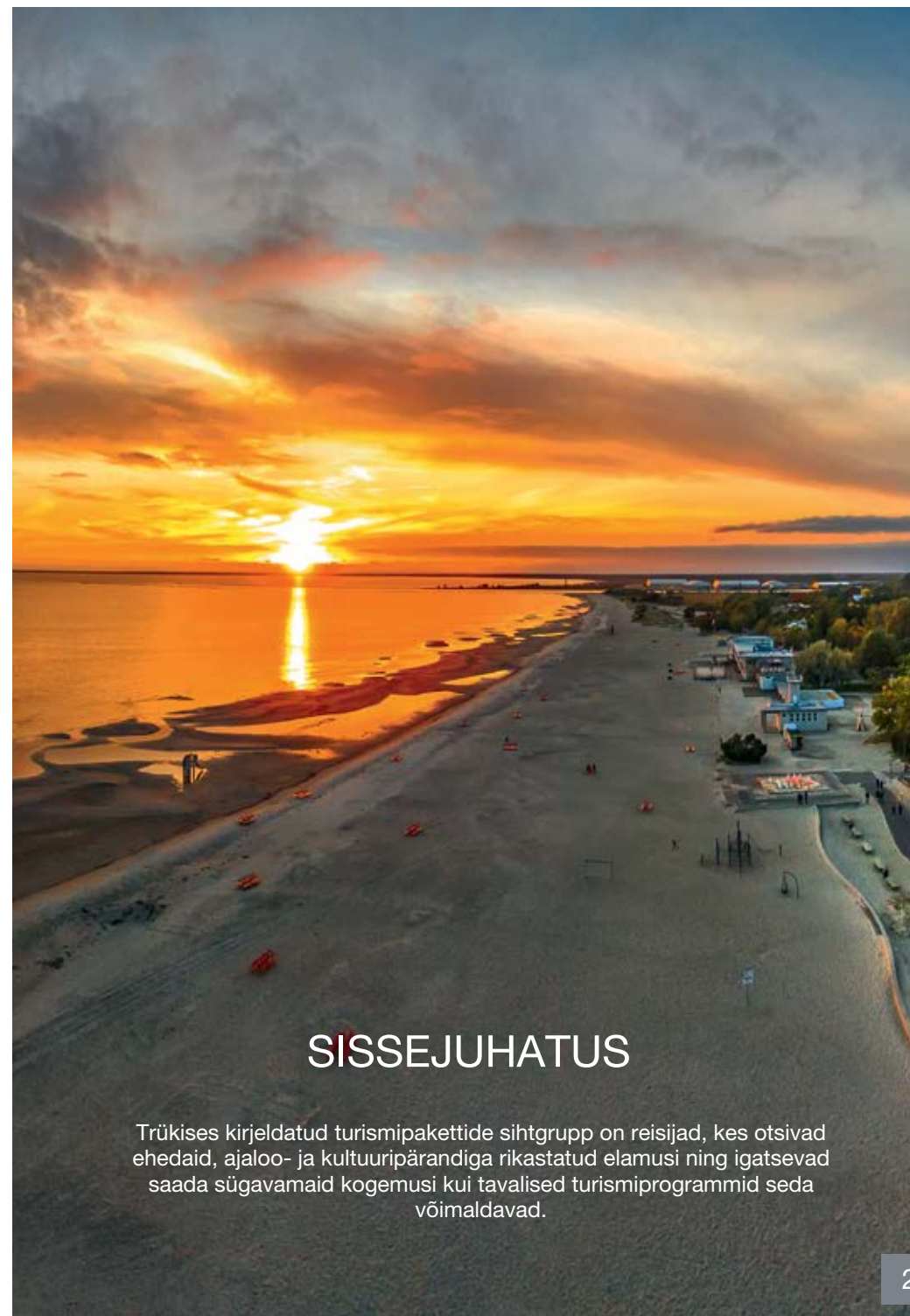
UNESCO VAIMSE KULTUURIPÄRANDI REISIPROGRAMMID

Kultuuripärandi piirkonnad:
EESTI - Setomaa, Kihnu
LÄTI - Suidimaa ja Liivi rand

PROGRAMMES FOR TOURISTS

SISSEJUHATUS

Trükises kirjeldatud turismipakettide sihtgrupp on reisijad, kes otsivad ehedaid, ajaloo- ja kultuuripärandiga rikastatud elamusi ning igatsevad saada sügavamaid kogemusi kui tavalised turismiprogrammid seda võimaldavad.

Käesolev trükk on valminud Eesti-Läti programmi kaudu Euroopa Regionaalarengu Fondi poolt rahastatud projekti „Development and promotion of small ethno-cultural regions as tourism destinations“ raames.

See trükk väljendab autori vaateid. Programmi korraldusasutus ei ole vastutav selle eest, kuidas seda infot võidakse kasutada.

Mis on UNESCO kultuuripärand?

Sajandeid on teadmistejanulised inimesed reisinud mööda maailma, et õppida tundma erinevaid rahvaid ja kultuure, nende oskusi ja tarkusi. 17. ja 18. sajandi Euroopas kutsuti haritud ja jõukate meeste reise mööda Euroopa linnu "Suureks turneeks". Tänapäeval pole kultuurturism enam ainult jõuka rahva pärusmaa, vaid kõigile kättesaadav võimalus.

Sada aastat tagasi oli "Suurel turneel" kindel põhimõte: marsruut pidi läbima Belgia, Prantsusmaa, Itaalia ja Saksamaa peamisi kultuuri-, teadus- ja hariduskeskusi. Tänapäeval täidab sarnase juhendi rolli UNESCO

kultuuripärandi nimekirja ja selles loetletud väärtused, mis on justkui omalaadne reisijuht, millest juhinduda kultuuri-retkede korraldamisel. UNESCO haldab nii maailmapärandi nimistut, kuhu kuuluvad maailma erilised loodus- ja kultuuriobjektid (ajaloolised ehitised, vaatamisväärsused, looduspargid, looduskaitsealad, pühapaigad, kultuurimaastikud) kui ka inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja, kuhu kuuluvad käega mittekatsutavad väärtused: kultuurinähtused, mis põhinevad oskustel ja traditsioonidel, mida põlvest põlve edasi antakse.

UNESCO inimkonna vaimne kultuuripärand

Inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja on kultuurinähtuste hoidmisel ja edendamisel üks kaalukamaid ettevõtmisi. "Vaimse kultuuripärandi" all peetakse silmas suulisi traditsioone, keeli ja murdeid, sotsiaalseid nähtusi ja rituaale, traditsioonilisi käsitöölisi ja kultuuriruumi.

Kultuuriruum on eriline piirkond, kus põlvest põlve edasi antavad traditsioonid on koondunud selle päritolupiirkonda. Eestis ja Lätis on mitu sellist piirkonda, millele on antud UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistu raames kultuuriruumi nimetus.

Kõik need kogemused, mida siinsetes kultuuripärandi piirkondades pakutakse – olgu see *sklandrausis*, koos suidi naistega ja armastusega küpsetatud traditsiooniline pirukas või imetlushetk, mida kogetakse, kui nähakse liivi mehi tuulepealsel liivi rannal saaki merest välja toomas, või tagasihoidlikkus ja iidne tarkus, mis kõlab seto leelos, setode mitmehäälses laulutraditsioonis, või Kihnu saare värvilisest käsitööst leitud inspiratsioon – kõik need on ajas ja ruumis kujunenud traditsioonid, mille saab panna kokku terviklikuks paketiiks ja pakkuda külalisele tähendusrikkast reisekogemust, mis aitab mõista maailma, saada uusi oskusi ja inspiratsiooni.

Rohkem teavet inimkonna vaimse kultuuripärandi nimistu kohta leiate siit:
<https://ich.unesco.org/en/lists>

UNESCO vaimse kultuuripärandi piirkonnad Eesti ja Lätis

Käesolevas trükises kirjeldatud programmid käsitlevad nelja eripärast kultuuripiirkonda, kus vanad kombad ja tavad on tänini osa inimeste igapäevaelust. Reisikavade raames on ka külalisel võimalus neist iseomastest kultuuritraditsioonidest osa saada. Programmi tuumiku moodustavad Eestist Setomaa ja Kihnu saar ning Lätist Suidi kultuuriruum ja Liivi rand, mis kannavad endas UNESCO maailmapärandit.

Ametlikult on nimetatud piirkondadest UNESCO inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirjas järgmised kultuurinähtused:

- SETO LEELO, SETO mitmehäälne laulutraditsioon (2009);
- VÖROMAA suitsusaunakombestik (2014);
- KIHNU kultuuriruum (2003)
- SUIDI kultuuriruum (2009)

Liivi ranna kultuuriruum on kantud Läti vaimse kultuuripärandi nimekirja.

Liivlaste kogukond on ette valmistamas taotlust Liivi ranna kultuuriruumi kandmiseks inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja.

Programmidest

Trükises esitatud programmid võimaldavad turistidele - nii gruppidele kui ka üksikreisijatele - pakkuda põgusaid, ent meeldejäävaid kultuurielamusi, mis toovad reisibüroode olemasolevatele programmidele tublisti vaheldust.

Programmi osi saab kohandada vastavalt reisikorraldaja ajalistele ja geograafilistele vajadustele/võimalustele ning lisada neid kui lisa-elemente juba olemasolevatele programmidele.

Trükises on lähemalt kirjeldatud iga mainitud piirkonda, et reisikorraldaja saaks pakutavast programmist parema ülevaate.

Reisipakettide kirjeldused koosnevad kolmest osast:

- **ÜLDINE TEAVE** sisaldab tehnilisi üksikasju programmi kestuse, kauguste jms kohta, et reisikorraldajal oleks kergem mõista, kas ja kuidas seda oma pakkumistesse lisada.
- **TUTVUSTUSES** kirjeldatakse, milliseid elamusi ja peamisi vaatsmisväärsusi antud programm sisaldab.
- **PROGRAMMI AJAKAVAS** kirjeldatakse samm-sammult kõiki paketi olevaid tegevusi.

Brošüüri lõpus on toodud **EESTI JA LÄTI UNESCO KULTUURIRUUMI ÜHINE 8-PÄEVANE REISIPAKETT.**

CONTENT PAGE

MIS ON UNESCO KULTUURIPÄRAND?

3

UNESCO INIMKONNA VAIMNE KULTUURIPÄRAND

4

UNESCO VAIMSE KULTUURIPÄRANDI PIIRKONNAD EESTI JA LÄTIS

5

SETOMAA

7

MOOSKA TALU

9

KIHNU SAAR

11

SUIDIDE MAA

13

LIIVI RAND

17

KOMBINEERITUD REIS

21

SETOMAA

UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistus on seto leelo

ROHKEM TEAVET:

www.visitsetomaa.ee

HOOAEG
kogu aasta

KELLELE:
üksikturistid/grupid
(maksimaalselt 30 in)

PROGRAMM SISALDAB:
ekskursioon kohaliku giidiga
+ sissepääsutasud + seto toit

PROGRAMMI
KESTUS:
8 tundi

TRANSPORDILIIK:
sõiduauto/reisibuss

KAUGUS TALLINNAST:
u 285 km

KAUGUS RIIAST:
u 240 km

TUTVUSTUS

Setomaa on olnud asustatud umbes 8400 aastat, see on üks vanimaid asustatud piirkondi Eestimaa. Setomaa asub Ida ja Lääne kultuuriruumi piiril, piirnedes Eesti, Venemaa ja Läti. Setomaa on tuntud oma hästi säilinud traditsioonide ja erilise kultuuri poolest. Siinseid käsitööoskusi on peredes põlvest põlve edasi antud. Seto mitmehääline laulmisviis (leelo) kuulub UNESCO maailma vaimse kultuuripärandi nimekirja. Setodel on silmatorkavad rahvarõivad, milles on palju erilisi detaile ja mis kõik on valmistatud käsitööna. Ilmselt kõige väljapaistvam osa rahvarõivaist on seto naise hõbehehtekomplekt. Seto naise silmapaistvad ehted peegeldavad kandja sotsiaalset staatust, ent samuti kaitsevad kurja silma eest naise kõige õrnamat piirkonda.

Setode elustiil on tänini tihedalt seotud loodusega. Setod oskavad nautida looduse ilu, kuid samavõrra tähtis on metsasaaduste korjamine ja kasutamine. Setode maa on tänapäeval jagatud kahe riigi – Eestimaa ja Venemaa - vahel. Käesolev programm käsitleb Eestimaa-poolset Setomaad.

Setomaa ekskursiooni sobib alustada ja lõpetada Tartus. Vajadusel sobib algus- ja/või lõpp-punktiks ka Võru.

PROGRAMMI AJAKAVA

SETO TALUMUUSEUM VÄRSKAS.

Elav muuseum (talus on kanad, kitsed ja muud koduloomad), kus saab ülevaate sellest, kuidas setod sadakond aastat tagasi elasid. Õpitoa võimalus: vadsa küpsetamine suures seto ahjus. Muuseumi programm u 45 min, vadsa küpsetamine u 30 min, lõunasöök u 45 min.

SAATSE SAABAS:

sõit läbi Venemaa. Värsk-Saatse teel lõikab Venemaa territoorium 800 m ulatuses Eestimaa, moodustades saapakujulise sopistuse. Saapast on lubatud ilma viisata läbi sõita, kuid peatuda ei tohi.

VANA-JÜRI SEEBIKODA JA JUMALAMÄGI.

Tegus väike-ettevõtja on teinud oma seebikoja, kus valmistab hurmavalt lõhnavaid käsitöösepe. Igas seebis on midagi Setomaa loodusest: rabaturvas, kaselehed, Piusa valge liiv, mustikad või Petseri kloostri püha vesi. Kuula seebimeistri lugusid, nuusuta seepe ja osta tükike Setomaa loodust suveniiriks kaasa (maksmine ainult sularahas). Jumalamägi on setode iidne pühapaik. Kestus u 1 h.

OBINITSA MUUSEUM:

riieta end setoks! Seto naiste rahvarõivad ja uhke hõbehehtekomplekt on väga erilised. Vaata, kuidas seto

naine rõivastub: ühele grupi liikmele pannakse seto rahvarõivad selga. Seda, kuidas riided muudavad inimese hoopis teistsuguseks, on põnev jälgida ka ülejäänud grupiliikmetel. Käsitöö- ja suveniirimüük. Kestus u 1 h.

SETO ATELJEE-GALERII:

Seto hõbeda lugu. Kohalik hõbeseppe jagab oma teadmisi seto hõbehehete kohta ja näitab külalistele vanu ja uusi hõbehehteid. Kunstizaali külastus. Kestus u 1 h.

TAARKA TARÕ.

Rikkalik ja maitsev õhtusöök parimate seto retseptide järgi. Pererahvas tervitab külalisi ja kõneleb neile pakutavatest roogadest. Kestus u 1 h.

SETO LEELO.

Õhtusöögile järgneb kohaliku leelokoori kontsert (telliisel, ainult gruppidele). Leelo on setode traditsiooniline mitmehääline laulmisviis, mis on kantud ka UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja aastast 2009. Kestus u 1h. Teine võimalus: seto tantsude õpituba, pillil saadab kohalik karmoškamängija. Kestus u 30 min.

MOOSKA TALU

UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistus on
Võromaa suitsusaunakombestik

ROHKEM TEAVET:
www.mooska.eu

ADDRESS:
Mooska talu, Haanja, Võrumaa 65601

HOOAEG
kogu aasta

KELLELE:

- saunaskäik: 4-6 inimest
Ekskursioon: maksimaalselt 20 inimest

PROGRAMM SISALDAB:

1,5-tunnine ekskursioon
+ 3-tunnine saunaskäik

PAKETI TÜÜP:

poolepäevane
programm

TRANSPORDILIIK:

sõiduauto/reisibuss

KAUGUS TALLINNAST:

u 270 km

VASTUVÕTJA:
Eda Veeroja

TUTVUSTUS

Suitsusaun on Võrumaa inimeste igapäevaelu tähtis osa. Saunatava hõlmab nii rikast kombestikku kui ka suitsusauna ehituse, saunaskäimise ja liha suitsutamise seotud teadmisi ja uskumusi. Suitsusaun on enamasti lihtne ühe või kahe ruumiga palkhoone. Keskse kohal on puiduga köetav keris ja lava istumiseks või lamamiseks. Korstnat suitsusaunal pole, kütmise ajal on avatud rämpna ja uks või aken, et suits pääseks ruumist välja. Sauna mineku ajaks on tuli väibunud, saunaruum tuulutatud ja kuumad kivid hoiavad temperatuuri. Saunas käiakse enamasti mehed ja naised koos. Laval istutakse või lamatakse kuni tundub mugav, higistatakse rikkalikult ja viheldakse. Asjatundja lisab aeg-ajalt kerisekividele kuuma vett tummisema leili tekitamiseks. Leilide vahel puhatakse, karastatakse külma veega ja juuakse taimeteed. Suitsusaunaskäik puhastab nii ihu kui ka hinge, tervendab ja lisab elurõõmu.

Suitsusaunas käiakse enamasti pereti, saunapäevaks on tihti laupäev, saunas käiakse pühade või tähtsate peresündmuste eelõhtul. Sauna kütmine ja ravitsemine saunas on pere vanemate ja kogenumate liikmete õlul. Lapsed õpivad saunakombeid ja tavasid igapäevaste saunatoimetuste käigus ja nii on suitsusauna tavad elujõulised. Võromaa suitsusaunakombestik on kantud UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja.

Mooska Suitsusaunatalu on tüüpiline Lõuna-Eesti väiketalu. Veeroja pere jagab uhkusega oma elustiili külalistega: mõnusaid retki lumavate loodusvaadetega Haanjamäe kuplil ja orgudes, suitsusauna mõnu koos tiigisuplustega ja lihtsat ausat hääd sööki!

PROGRAMM

Saabumine, tutvumine perega

Suitsusauna vaimse pärimuse
lühitutvustus

Tutvumine Mooska Suitsusaunatalu saunadega: üks suitsusaun on liha suitsutamiseks, kaks sauna saunas käimiseks. Külalised saavad ülevaate saunade arhitektuurist, kombestikust, perepärimusest. Ekskursioon lõpeb saunas suitsutatud liha mekkimisega. Kestus 1,5 h.

Praktiline saunakütmise ja vihtade tegemise töötuba 1 tund

Valik: Saunakäik koos pererahvaga, kes juhendavad saunaskäijaid traditsioonidest ja perepärimusest lähtuvalt. Suitsusaunad asuvad tiigi kaldal, leilide vahel jahutatakse suplustega tiigis või jääaugus (2-2,5 h)

Valik: Kolmekäiguline eine kohalikest traditsioonilisest toidust (1,5 h)

KIHNU SAAR

UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirjas on Kihnu kultuuriruum

ROHKEM TEAVET:

<https://visitkihnu.ee>
www.kultuuriruum.ee
www.kihnumare.ee

HOOAEG
kogu aasta

KELLELE:

üksikturistid/grupid
(maksimaalselt 20 in)

TALVEL:

talvel on
parem tulla
bussiga või
leppida kokku
buss saarel
(maksimaalselt
20-kohaline
buss)

PROGRAMM SISALDAB:

ekskursioon kohaliku giidiga
+ Kihnu toit + kodukülastus
+ rahvamuusikakontsert (ainult gruppidele)

**PROGRAMMI
KESTUS:**

u 6,5 tundi

TRANSPORDILIIK:

- sõiduauto/reisibuss
- Praam Munalaiu
sadamast Kihnu ja tagasi

KAUGUS TALLINNAST:

u 140 km

TUTVUSTUS

Kihnu on Liivi lahe suurim saar pindalaga 16,4 km². Saar on ainult 7 km pikk ja 3,3 km lai. Saarel on neli küla. Kihnu kultuuriruum ja traditsioonid on arvatud UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. Paljud Kihnu naised kannavad veel tänapäevani peaaegu igapäevaselt rahvariideid. Saare erilist atmosfääri saab kõige paremini tunnetada koos kohaliku teejuhiga. Kohalikul giidil Kihnu Marel on omalaadne pärimuskultuurivõrgustik inimestest, kes oskavad Kihnu kultuuri erinevaid aspekte ja oskusi külalistele edasi anda. Päevase programmi jooksul saab teha tutvust Kihnu keelega, rahvarõivastega, talupidamisega ja põllutöödega, käsitööga, köögiga, kirikueluga, laulu ja tantsuga, aga ka merega seonduvate töödega: kalanduse ja hülgepüügi ning loodusega paratamatus kooskõlas elamisega.

PROGRAMMI AJAKAVA:

Praamisõit Munalaiu sadamast Kihnu saarele

09:30

Kohalik giid Kihnu Mare kohtub saabuvate külalistega Kihnu sadamas.

10:00

Kihnu muuseum. Külalised saavad põgusa ülevaate saare ajaloost, näha rahvariideid ja majapidamistarbeid, kalapüügi vahendeid ja kohalikku maalikunsti. Müügil on suveniirid.

11:00

Püha Nikolai kirik, mis ehitati aastal 1784, on üks väheseid õigeusu kirikuid, mis on ümber ehitatud luteri kirikust. Kiirkus on lihtne, kuid kaunis ikonostaas.

11:30

Kihnu tuletorn on võimas malmehitis aastast 1864. Majakast avaneb võrratu vaade üle kogu saare. 29 meetri kõrguse tuletorni tippu viib järsk keerdtepp. Majaka tipus on kitsas rõdu.

12:00

Metsamaa talu külastus. Külalised saavad teha tutvust traditsioonilise arhitektuuriga, käsitööga, talueluga ning külakorviga mootorrattastega – neid kasutavad kohalikud naised igapäevase transpordivahendina. Sellised mootorrattad on kujunenud Kihnu visiitkaartiks.

13:00

Traditsiooniline lõuna: kala või liha, kodutehtud rukkileib.

14:00

Kodukülastus: võimalus näha, kuidas elab traditsiooniline Kihnu pere. Külalised näevad lambaid, rõvaaitu, milles on kirstude kaupa rahvarõivaid, sauna ja elumaja eluruumi.

15:00

Rahvamuusikakontsert. Kohalikud lauljad esitavad saare pulma- ja külalaule ning käsitöömeistrid näitavad oma uhket käsitööloomingut.

16:15

Praami väljumine

SUIDIDE MAA

UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja on kantud Suidi kultuuriruum

ROHKEM TEAVET:
www.alsunga.lv/lv/
www.suitunovads.lv/en/

HOOAEG
kogu aasta

KELLELE:
üksikturistid/grupid

PROGRAMM SISALDAB:
ekskursioon kohaliku giidiga
+ piletid + suidi toit

PROGRAMMI
KESTUS:
5 tundi

TRANSPORDILIIK:
sõiduauto/reisibuss

KAUGUS RIIAST:
180km

TUTVUSTUS

Suidid on Kuramaal ja kogu Lätis üks värvikamaid ja erilisemate kultuuritraditsioonidega rahvakilde. Seda kinnitas ka Suidi kultuuriruumi lisamine UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja aastal 2009. Nominatsioon tähendab, et suidi kultuuritraditsioone peab eriliselt hoidma. Suidi kultuuriruum on ka Läti kultuurikaanoni rahvakommete nimistus. Vaimne kultuuripärand väljendub traditsioonilistes pidustustes, kommetes, suulises pärimuses, rahvalaulus ja -muusikas, rahvarõivastes ja toiduga seonduvates kommetes. 2009. aastal sai koos UNESCO tunnustusega alguse suidide taasärkamisaeg: suidid tegelevad teadlikult traditsioonide hoidmisega, nende jätkusuutlikkuse tagamisega ja tutvustamisega kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil. Suidi kultuuriruumi tulevik on suidide endi kätes ja on tihedalt seotud kohalike inimeste tegevuste ja loomingulisusega. Suidid usuvad, et turism on neile siinkohal suureks abiks. Suidi turismi nišš on kultuuriturism, mis tugineb suidide omapärase kultuuripärandi laiemale tutvustamisele kogu maailmas.

PROGRAMMI AJAKAVA:

Suidi käsitöö- ja kunstituba Rija asub vanas Alsunga mõisa rehehoones. Seal on sisse seatud suveniiripood, kust saab soetada Suidi piirkonnas valmistatud praktilisi suveniire ja muid tarvikke asju: rätikuid, kindaid, sokke, anumaid, taimeteed jm. Lastele korraldatakse töötubasid. Etteteatamisel on Rijas võimalik kohtuda suidi naistega, omandada teadmisi suidi traditsioonide kohta, laulda ja võtta osa mängudest. Rijale on omistatud kultuurimärk „Läti pärand“.

Alsunga Liivi ordu lossikompleks on ehitatud järk-järgult 14.–18. sajandil ja hiljem on seda korduvalt ümber ehitatud. On teada, et aastal 1341 on Alšvngas asunud kindlustatud maja. Aastal 1372 hakati siia ehitama nelinurkse põhiplaaniga kivist lossi, milles elas Kuldīga komtuurile allutatud

Liivi ordu foogt. Algselt kasutati lossi idakorpust eluruumidena, lõunakorpust aga majanduslikel eesmärkidel. Hiljem, 15.–18. sajandil rajati kaitsetornid ja lossi ülejäänud osad. Kahe torniga barokkstiilis loss näeb muljetavaldav välja. See on väheseid keskaegseid Euroopa losse, mis on osaliselt kuni tänapäevani säilitanud oma algse põhiplaani. 2018. aastal algasid lossis restaureerimistööd ja see on praegu suletud, ent huvilised saavad lossi vaadata väljastpoolt ning jalustada lossiõues.

Suurtükimägi, vana kuršide linnamägi asub otse Alsunga keskuses. Selle nimi pärineb aastast 1659, kui Kuramaa kindral Berg paigutas siia suurtükid, et tulistada lossi varjunud Rootsi vägesid. Linnamäe kõrgus on 8–10 meetrit (ülaosa pindala 22x54m) ning siit avaneb hea vaade Alsunga Püha Miikaeli kirikule ja selle kõrval asuvale Alsunga veskijärvele. Linnamäe ümber on hästi nähtav terrass, millel on asunud puust kaitseehitised. Pils iela (eesti k Lossi tänav) teisel poolel (linnamäest läänes) asub matmispaik 11.–13. sajandist pärinevate kuršide põletusmatustega, mida arheoloogid uurisid möödunud sajandi keskel. Suurtükimäel tähistavad suidid lihavõtteid ja jaanipäeva.

Alsunga Püha Miikaeli roomakatoliku kirik on ehitatud 1625. aasta paiku. See on aastasadu olnud suidi kogukonna peamine pühapaik ning vaimsuse ja identiteedi tugi. 1882. aastal laiendati kirikut külgede suunas ning see omandas praeguse ristküjulise põhiplaani. Siin saab näha hollandi puunikerdaja Johan Mertensi töid. Kiriku oreli valmistas 1893. aastal F. Weisenborn Jēkabpilsis linnas. 1910. aastal valmis altarimaal. Kiriku all asub Schwerinite

suguvõsa kinnimüüritud hauakamber. Ettetateamisel on võimalik kirikut vaadata ka seestpoolt.

Alsunga muuseumi püsinäitusel saab vaadata suidi elutuba ja kööki ning katoliku vaimulike liturgiarõivad. Näitusesaalis on väljas ajutised väljapanekud ning ekspositsioon suidi naiste rahvamuusikaansambli kujunemisloost ja tänapäevast. Muuseumis toimuvad ka suidi naiste, meeste ja torupillimängijate esinemised.

Loovtöökoda Austuve asub Alsunga muuseumi hoones ja siin saab oma silmaga näha, kuidas valmivad suidi rahvarõivad ja nende elemendid. Jagatakse teadmisi suidi kudumistaditsioonidest ja tutvustatakse uhket suidi veimevakka. Kogenud meistrite käe all on huvilisel võimalik ka ise kudumist proovida. Austuve kõrval asub „Suidi köök“, kus saab kogenud kodukokkade juhatusel teha tutvust suidi kulinaarse pärandiga.

LIIVI RAND

(Līvõd rānda)

ROHKEM TEAVET:
www.visit.dundaga.lv
www.livones.net
www.visitventspils.com

HOOAEG
maist
oktoobrini

KELLELE:
üksikturistid/grupid
(maksimaalselt 30 in)

PROGRAMM SISALDAB:
ekskursioon kohaliku giidiga
+ liivi toit + rahvamuusikakontsert
(ainult gruppidele)

**PROGRAMMI
KESTUS:**
u 10 tundi

TRANSPORDILIIK:
sõiduauto/reisibuss

KAUGUS RIIAST:
150 km (Kolka). Marsruut kulgeb
osaliselt läbi Slītere rahvusparki ja Oviši
looduskaitseala

TUTVUSTUS

Liivlased on on läänemeresoome päritolu
Lāti põlisrahvas, kellel on olnud suur roll
tänapäeva lāti keele ja kultuuri kujunemisel.

Tänapäeval kuuldav lāti keel on kujunenud liivlaste ja muistsete balti
hõimude – latgalite, semgalite ja kuršide – kokkupuute tulemusel.
Liivlased on suutnud tänapäevani säilitada oma keele ja kultuuri
omapära ning arendada seda tänapäeva Lāti kultuuriruumi osaks.
Vastavalt 2011. aasta rahvaloenduse andmetele elas Lātis 250
liivlast. Tänapäeval suudab kogu maailmas liivi keeles vabalt suhelda
u 30 inimest. Liivlaste kultuuripärandit saab uudistada nn Liivi rannas,
kus marsruut kulgeb läbi 14 rannaküla. Liivlased on praegu ette
valmistamas taotlust UNESCO-le, mille alusel lisataks Liivi rand kui
rikkaliku pärandiga kultuuriruum UNESCO vaimse kultuuripärandi
nimekirja.

PROGRAMMI AJAKAVA:

Kolka küla.

Liivi seltsimaja – liivi kogukonnakeskus
Kolka külas. Liivlaste tarbeesemete
väljapanek, kultuuri tutvustus. Liivi
rahvamuusikaansambel Laula kontsert.
Kolka luteri kirik (altarimaali autor on
H. Heinrichsone) ja õigeusu kirik. Liivi
ranna vanimaid külasid, praegu Liivi
ranna suurim küla. Liivi traditsiooniline
porgandipirukas: pirukavalmistamise
õpituba liivlanna Dženeta Marinska
juhendamisel Ūši talus.

Kolka neem (liivi k Kūolka nanā) –
muistendi järgi olevat Kolka neeme
ehitanud kurat, rajades teed Saaremaale.
Siin kohtuvad Läänemere avaos (Suur
meri, liivi keeles Sūr mer) ja Liivi laht (Vāike
meri, Piški mer).

Liivi kaluriküla **Vaide** (Vaid). Vaide kalmistu
liivikeelsete hauakividega ja liivi kaluriküla
Saunags (Sānag).

●
Pitrags (*Pitrõg*) Pitragši baptistikirik on üks näide liivlaste usukommetest. Krogi talus saab ülevaate liivlaste kalapüügivahenditest, kalastamisest ja kalatöötlemisviisidest. Peremees Andris pakub võimalust koos temaga kala suitsutada ja seda pärast maitsta. Talus on näidiseks ehitatud 27 eri tüüpi aedu, mida Liivi rannas on kasutatud.

●
Liivi kaluriküla **Košrags** (*Kuoštrõg*) – liivi küla traditsioonilised ja uuemad ehitised, riikliku tähtsusega arhitektuurimälestis.

●
Mazirbe (*Irē*) – Kuramaa põhjaranniku kõige tähtsam liivlaste keskus. Mazirbe vana kalmistu (mälestuskivi merekapten A. Bertholdi vanematele ja legendaarse libahundi haud – liivi mütoloogiaga seotud paik) ja Mazirbe kirik, kus varemalt peeti liivikeelseid teenistusi. Liivi rahvamaja – soome-ugri rahvaste koostöö sümbol. Rahvustoitide maitmine. Paatide surnuaed, mis tekkis 1960. aastatel, kui nõukogude võim hakkas piirama rannapüüki ja tarbetud kalapaadid lohistati rannale.

●
Šlītere tuletorn – tuletorni tipust paistab Saaremaa; saarlased on olnud liivlaste lähim soomeugrilastest sugulasrahvas, kellega liivlastel olid kuni II maailmasõjani tihedad sidemed. 20. sajandi alguses käisid eesti lapsed Saaremaalt Liivi randa karjas. Tuletornis on näitus, mis tutvustab Šlītere rahvuspargi kultuuriäjalugu.

●
Sikrags (*Sikrõg*) – üks vanimaid liivi kalurikülasid, kus saab imetleda nii traditsioonilist kui ka kaasaegset arhitektuuri.

●
Lielirbe (*Īra*) – Liivi ranna suurimaid kalurikülasid. Läbi küla kulges kitsarööpmeline raudtee,

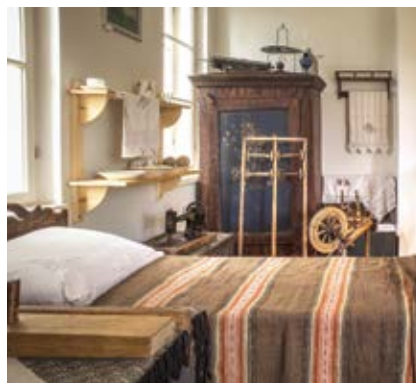

mis kujunes Liivi ranna tähtsaimaks transporditeeks. Külas on värskest taastatud ripsild üle Irbe jõe.

●
Mikēltornis (*Pizā*) – kaluriküla, Lääne-Liivi piirkonna keskus – kool, kirik ja kõrtsihoone, ainuke omataoline Liivi rannas ning äsjarajatud keskkonnaobjekt “Purjekate sajand”. Külas on ka kalmistu, kus on mälestuskivi liivi luuletajatele (vanim teataolev mälestuskivi liivlastele).

●
Irbene raadiolokaatorid ja mahajäetud sõjaväelinnak (Nõukogude aja pärand). Kui Nõukogude armee siia asus, pidid siinsed liivlased oma kodudest lahkuma, sest rannapüük oli värskest rajatud piiritsoonis keelatud. Kuramaa läänerranniku liivi kaluriküladesse rajati arvukalt sõjaväebaase.

●
Ventspils - liivi poeedile ja tõlkijale Jān Printsile pühendatud mälestusmärk Ventspilsis Prinča ja Krona tänava ristis ja tema pere järgi nimetatud maja. Prints asutas Ventspilsli Ostgali linnaosa. Jalutuskäik Ventspilsli promenaadil.

KOMBINEERITUD REIS

8 PÄEVA • 7 ÖÖD

EHEDAD ELAMUSED

elavas pärandkultuurikeskkonnas

SETOMAA, KIHNU SAAR,
SUIDIMAA JA LIIVI RAND

Reisikava esitleb Eesti ja Läti UNESCO maailmapärandi piirkondi ja inimkonna vaimset kultuuripärandit. Naudi setode, kihnlaste, suidide ja Liivi ranna liivlaste erilisi laulutraditsioone, kaunist ja peent käsitööd, silmapaistvat arhitektuuri ja hõrke rahvusroogi.

RIIA – KOLKA – VENTSPILS – KULDIGA – ALSUNGA – RIIA –
TARTU – VÄRSKA – OBINITSA – TARTU – HAANJA – PÄRNU –
KIHNU – PÄRNU – TALLINN

1. päev RIIA

Saabumine Riiga
Majutus hotellis

Riga city tour.

The Dome Cathedral with one of the world's largest pipe organs, St. Peter's Church with magnificent views of the city from its steeple, the old Guild Houses, the Swedish Gate, the architectural ensemble Three Brothers, St. Jacob's Church, the Parliament House, Old Riga Castle, Art Nouveau area. The Historic Centre of Riga is a UNESCO World Heritage Site.

Overnight stay in a hotel in Riga.

3. päev SUIDID

KULDINGA – ALSUNGA –
RIIA

SÕIDU
PIKKUS:

204 km

PROGRAMMI
KESTUS:

terve päev (8 h)

Sõit Kuldingast Alsungasse. Suidi käsitöö- ja kunstitoa Riia külastus (näitus ja käsitööpood). Alsunga lossimuseum. Suurtükimägi: ilus linnamägi, kus tähistatakse ka mitmesuguseid sündmusi. Alsunga katoliku kirik. Suidi rahvarõivad – kudumistöökoda ja rahvarõivaste esitlus. Alsunga turismiinfokeskus ja muuseum.

Sõit Alsungast tagasi Riiga.

Majutus hotellis (Riia).

2. päev LIIVI RAND

RIIA – KOLKA – VENTSPILS
– KULDIGA

SÕIDU
PIKKUS:

294 km

PROGRAMMI
KESTUS:

terve päev (8 h)

Sõit Riist Liivi rannal asuvasse Kolka külla. Programm algab Liivi rahvamajast ja jätkub mööda Liivi randa kuni Ventspilsini. Teekonnal külastatakse väikseid kalurikülasid, kirikuid, tuletorni, maitstakse liivi toite ja tutvutakse käsitööga, lisaks paljud muud tegevused, mis tutvustavad liivlaste kultuuri.

Ventspils linna külastus, sõit Kuldigasse.

Majutus hotellis (Kuldiga).

4. päev TARTU

RIIA –
TARTU

SÕIDU
PIKKUS:

260 km

PROGRAMMI
KESTUS:

terve päev (8 h)

Jalutuskäik Tartu vanalinnas. Keskaegne Jaani kirik, mis on tuntud oma terrakotafiguuride poolest (praeguseks säilinud u 200 figuuri). Tartu ülikooli peahoone on suurepärane näide klassitsistlikust arhitektuurist Eestis, kuulub kultuurimälestiste registrisse (<http://visittartu.com/>). Eesti Rahva Muuseum – Eesti rahvarõivaste ja rahvustoitade tutvustus, samuti saab aimu UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirja kuuluvast laulu- ja tantsupeotraditsioonist (www.erm.ee).

Tartu ülikooli tähetorn, üks Struve geodeetilise kaare triangulatsioonipunkt (www.tahetorn.ut.ee). Struve meridiaankaar on UNESCO maailmapärandi esindusnimekirjas. Majutus hotellis (Tartu).

5. päev SETOMAA

TARTU – VÄRSKA –
OBINITS – TARTU

**SÕIDU
PIKKUS:**
250 km

**PROGRAMMI
KESTUS:**
terve päev (8 h)

VALIK 1:

Sõit Tartust Setomaale. Värskas, Seto talumuuseumis tehakse tutvust setode ajaloo ja taluarhitektuuriga. Edasi kulgeb teekond läbi nn Saatse saapa, kus tee läbib 800 m pikkuselt Venemaa territooriumi. Obinitsas käiakse muuseumis, kus tutvutakse rahvarõivastega. Hõbeehete

tutvustus ateljee-galeriis, Kunstizaali külastus. Seto süük Taarka Tarõs, saateks kõlab seto leelo.

VALIK 2:

Sõit Tartust Setomaale. Vastseliina piiskopilinnuse (14. saj) elamuskeskus. Meremäe vaatetorn, Serga tsässon (külakabel). Obinitsas käiakse muuseumis, kus tutvutakse rahvarõivastega. Hõbeehete tutvustus ateljee-galeriis, Kunstizaali külastus. Seto süük Taarka Tarõs, saateks kõlab seto leelo. Vaata lisaks: www.visitsetomaa.ee

Majutus hotellis (Tartu).

7. päev KIHNU

PÄRNU – KIHNU – TALLINN

**SÕIDU
PIKKUS:**
270 km

**PROGRAMMI
KESTUS:**
terve päev (12 h)

Pärnu on populaarne suvituslinn. Munalaiu sadamast viib praam külastajad Kihnu saarele. Kihnu kultuuriruum kuulub UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. Loe lähemalt Kihnu programmiosast, lisalugemist: www.kihnumare.ee.

Praamiga tagasi Pärnusse.

Majutus hotellis (Pärnu).

6. päev MOOSKA TALU SUITSUSAUN

TARTU – HAANJA – PÄRNU

**SÕIDU
PIKKUS:**
190 km

**PROGRAMMI
KESTUS:**
terve päev (8 h)

Haanja looduspargis asuva Mooska talu külastus. Talus tehakse tutvust Võromaa suitsusaunakombestikuga, mis kuulub UNESCO inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja.

Saunaskäik koos pererahvaga, õhtusöök.

Sõit Haanjast Pärnusse.

Majutus hotellis (Pärnu).

8. päev TALLINN ja ärasõit

**PROGRAMMI
KESTUS:**
pool päeva

Päev Tallinnas, Eesti pealinnas. Peamine vaatamisväärsus on Tallinna vanalinn – hästi säilinud keskaegne linnaosa, mille tuumik pärineb 14. - 5. sajandist ning kuulub UNESCO maailmapärandi esindusnimekirja.

www.visittallinn.ee/eng

Programmi lõpp, äralend.

INFORMATSIION:

BALTIC COUNTRY HOLIDAYS
www.countryholidays.lv

SETOMAA: www.visitsetomaa.ee

KIHNU: www.visitkihnu.ee

LIVONIAN COAST: www.visit.dundaga.lv/en/

<https://www.visitventspils.com/en/>

SUITI: www.suitunovads.lv/en/